

УДК 338.22
JEL D4

Виноградчий В.І.³⁸

Київський міжнародний університет (Київ, Україна)
<http://orcid.org/0000-0002-3459-9272>

Котляр Р.П.³⁹

Київський міжнародний університет (Київ, Україна)

Котляр Т.І.⁴⁰

Київський міжнародний університет (Київ, Україна)

НАСКРІЗНЕ ПРАКТИЧНЕ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ – НАБЛИЖЕННЯ ЇХ ДО ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ

Практичне навчання є важливим компонентом навчальної програми і повинне наблизити слухача до виробничої сфери. В статті проведено аналіз існуючих засобів активізації практичного навчання з метою обґрунтування та розробки системи практичної підготовки, що є ключовим аспектом навчання для наближення слухачів до виробничої сфери.

Ключові слова: принципом наскрізності, освітньо-кваліфікаційний рівень, практична підготовка, вміння, навички.

СКВОЗНОЕ ПРАКТИЧЕСКОЕ ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ – ПРИБЛИЖЕНИЕ ИХ К ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ СФЕРЕ

Практическое обучение является важным компонентом учебной программы и должно приближать слушателя к сфере производства. В статье проведен анализ существующих способов активизации практического обучения с целью обоснования и разработки системы практической подготовки, что является ключевым аспектом приближения слушателей к производственной сфере.

Ключевые слова: сквозное обучение, принципы, образовательно-квалификационный уровень, практическая подготовка, умение, навыки.

TRANSVERSE PRACTICAL TRAINING OF STUDENTS – BRINGING THEM CLOSER TO THE PRODUCTIVE SPHERE

Practical training is an important component of the curriculum and should bring the student closer to the productive sphere. The article analyzes the existing means of acquiring practical training in order to substantiate and develop the system of practical training, which is a key aspect of training for bringing students closer to the productive sphere.

Keywords: the transversal principle, educational and qualification level, practical training, skills, abilities.

³⁸ **Виноградчий Віктор Іванович**, доктор економічних наук, доцент, декан економічного факультету, Київський міжнародний університет (Київ, Україна)

³⁹ **Котляр Руслан Павлович**, магістр, Київський міжнародний університет (Київ, Україна)

⁴⁰ **Котляр Тетяна Іванівна**, магістр, Київський міжнародний університет (Київ, Україна)

Актуальність проблеми. Необхідність і важливість практичної підготовки студентів для установ, організацій та підприємств на сьогоднішній день не можна поставити під сумнів або спростувати. Практичне навчання є важливим компонентом навчальної програми і повинне наблизити слухача до виробничої сфери.

Можна визначити багато шляхів реалізації практичної підготовки у процесі навчання. Тому наукові дослідження її оптимізації, вироблення засобів активізації практичних вмінь і навиків через різні важелі управління (мотиваційні, організаційні, фізіологічні та інші) є на сьогодні актуальними і необхідними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням засобів активізації практичного навчання і його місця в системі освіти присвячено багато наукових праць вітчизняних, зарубіжних, та українських вчених-педагогів: В.П. Андрущенко, І.Д. Беха, С.Д. Максименка, М.І. Михальченка, О.М. П'єхоти, О.Я. Савченка, Г.Г. Філіпчука, О.І. Кульчицької, Л.П. Пуховської, Н.А. Побирченко, В.В. Рибалка, О.П. Рудницької, Т.С. Яценка.

Методичні засади активізації наскрізного практичного навчання знайшли свої концептуальні відображення в працях відомих вчених-педагогів: С.О. Сисоєвої, В.А. Тюриної, А.Г. Сон.

Значний внесок у розробку питань активізації практичного навчання шляхом впровадження в процес навчання елементів наскрізності зробили вчені-педагоги: Д.Г. Войтюк, М.П. Барабаш, Я.М. Михайлович, Т.Д. Іщенко. Крім того, в державі розроблені і широко впроваджуються схеми наскрізної організації практичного навчання у сфері цивільного захисту.

Аналіз останніх досліджень свідчить про ефективність практичного навчання за принципом наскрізності в окремо взятих освітньо-кваліфікаційних рівнях.

Постановка завдання. Основним завданням є аналіз існуючих засобів активізації практичного навчання з метою обґрунтування та розробки системи практичної підготовки, що є ключовим аспектом навчання для наближення слухачів до виробничої сфери. Бачення проблеми наскрізності практичної підготовки дає змогу узгоджувати навчальні плани та робочі програми щодо організації практичного навчання.

Результати дослідження. Практична підготовка слухачів за принципом наскрізності в межах одного освітньо-кваліфікаційного рівня детально розкрита в відповідних наукових працях. Позитивний багаторічний досвід впровадження наскрізної технології не викликає сумнівів у її необхідності. Ефективність цієї технології розглядається при організації процесу навчання в межах одного навчального закладу на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях.

Особливості складання наскрізної схеми на не відрізняються від загальної методики. Різниця лише в тому, що до числа теоретичних навчань, додається максимально можлива кількість практичних навчань (занять на закріплених підприємствах тощо).

Все це зводиться з вивчення досвіду організації навчання на підприємствах, а далі в проведенні практичного заходу у сфері економіки.

Питання практичної підготовки зводяться викладачами в програмах та планах за умовами базовості по відношенню до практики.

Взагалі практичне навчання починається з перших днів і продовжується до останнього у процесі виконання практичного заходу.

Оволодівши відповідними теоретичними навичками закріплюють і розширюють практичні навички, а також безпосередньо підготовка до роботи в умовах, максимально близьких до реальних. Досвід показує, що базові навички слухачі отримують там, де є повністю обладнана навчально-практична база і де її вміють правильно використовувати для навчання майбутніх фахівців, які отримують відповідні навички.

Проведення самостійної роботи практичного характеру можна розглянути в таких діях, як визначення місця практичної роботи в освітньо-кваліфікаційній характеристиці на фахівця і зміст наповнення освітньо-кваліфікаційних характеристик фахівців, у тому числі

з практичної підготовки, закладеної в державних освітніх стандартах, що є обов'язковими до виконання; складання єдиного комплексного плану практичної підготовки слухачів на основі навчального плану зі спеціальності з врахуванням регіональних особливостей підготовки фахівців, традицій закладу, навчальних планів. Також проводиться корекція наповнення блоків практичної підготовки і складається єдиний план-графік практичної роботи для спеціальностей, він враховує кількість часу, виділеного на практичне навчання та їх місце проведення. Як правило, план-графік практичної підготовки накладається на загальний план-графік навчального процесу. Проведення цієї роботи також можна розглядати і в розподілі планових заходів із практичної підготовки в межах постійно-діючих семінарів, в яких деталізуються режими практичної підготовки, складаються необхідні документи у залежності від характеру навчання. Також можна розглядати такі дії, як впровадження практичного навчання в програми у випадках, коли воно базується на декількох дисциплінах, практична підготовка вводиться одночасно в групу дисциплін. Питання практичної підготовки додаються викладачами в робочі програми дисциплін (практичні заняття, навчальні заняття на виробництві, практичний захід).

У випадку, коли практична підготовка базується на теоретичній основі, з блоку дисциплін доцільно виділяти специфічні питання окремою комплексною програмою, складеною спільно з методистами та викладачами. Як виняток на проведення практичного навчання (заняття) окремі програми складати недоцільно і можна обмежитися регламентованою документацією, яка є в складі основної програми.

Визначення місця практичного навчання в графіку навчального процесу базується протягом навчального часу у відповідний період разом з теоретичним курсом. Теоретичний курс закінчується заліком. Це означає, що робоча програма і, відповідно, кваліфікаційні вимоги щодо «знань» і підкреслюємо «умінь», – виконані. В дійсності їх виконання перенесене на післязаліковий період. Виправданий механізм проведення практики після заліку тільки в тих випадках, якщо вони мають мету закріпити отримані уміння під час практичних занять. Виходом із ситуації можна вважати проведення кінцевого тестування після завершення всіх циклів занять із теоретичного і власне практичного.

Складання алгоритму проведення практичної підготовки в межах однієї дисципліни і веденням практичних занять та роботи на тренажерах, імітаційних стендах, а також навчальних дільницях складання плану-графіка проведення практичної підготовки слухачів протягом року з деталізацією термінів проведення, черговості в рамках інших практичних видів навчання також можна віднести до дій роботи практичного характеру.

Досвід роботи показав ефективність організації практичної роботи на основі принципу наскрізності. Суть останнього полягає в переході малоємких видів занять (практичні роботи, роботи на тренажерах та імітаційних стендах) у великоємкі (навчальні, виробничі практичні заходи).

Сучасне суспільство ставить перед навчальними закладами завдання підготовки майбутнього керівника, знаючого, думаючого і, головне, спеціаліста, який вміє самостійно здобувати й застосовувати на практиці нові знання щодо організації та виконання завдань за призначенням. Тому пошук форм, видів, методів, засобів активізації практичної роботи слухачів на сьогодні є основним шляхом самоактивізації, саморозвитку та самореалізації особистості. На основі сучасних підходів до визначення поняття «практична підготовка» виділяються найбільш характерні її ознаки: наявність мети, задачі, відсутність безпосередньої допомоги викладача під час виконання роботи, наявність часу, особистісний аспект, активність самого слухача в процесі виконання завдання й наявність непрямого керівництва самостійною практичною діяльністю слухачів. Самостійна практична робота слухача є основною діяльністю. При цьому зазначається, що самостійне завдання, (як персональне), ілюструє розвиток таких кваліфікаційних вимог:

- уміння виявляти проблеми та інтереси;
- уміння ставити адекватну мету, визначати спадковість завдань;

- властивість знаходити оптимальні рішення, ефективні засоби й методи для досягнення мети;
- уміння знаходити необхідну інформацію з використанням сучасних технологій, класифікувати й систематизувати її;
- уміння планувати діяльність уявляючи весь навчальний процес в цілому від початку до кінця;
- уміння представляти результати своєї діяльності, як в документальному, так і в усному вигляді;
- уміння володіти навиками результативного співробітництва.

В навчальних закладах практична робота традиційно планувалась викладачами у навчальному плані. Зв'язку між її видами як в межах самої дисципліни, так і на іншому рівні практично не існувало.

Україна перебуває у складних політичних та соціально-економічних проблемах, що пов'язані з переходом її економіки до ринкових форм і методів господарювання.

Розв'язання зазначених проблем значною мірою залежатиме від фахівців, які досягнуть необхідного рівня. Цей рівень забезпечиться завдяки наданню системи послуг із засвоєння особою певних практичних програм, що мають відповідати колу соціальних і професійних завдань та обов'язків певної кваліфікації.

Такі завдання обумовлені суспільним поділом праці, що відіграє структуроутворюючу роль у побудові основних елементів практичного навчання.

Враховуючи важливість вирішення проблем в умовах ринкової економіки, світова спільнота виробила концепцію професії та професійної назви роботи, що лежить в основі Міжнародної Стандартної Класифікації.

На основі галузевих посадових інструкцій, де враховано вимоги сучасного ринку праці, спеціальні робочі групи висококваліфікованих фахівців відповідного виробництва визначають комплекс умінь, необхідних для виконання зазначених у посадових інструкціях завдань та обов'язків.

Такий комплекс умінь є обов'язковою, нормативною складовою галузевих стандартів.

Ці ж робочі групи визначають зміст та обсяг навчальної інформації, яку необхідно засвоїти слухачам для формування в них вказаного вище комплексу умінь.

Отже, практичне навчання слухачів є основним нормативним і навчально-методичним компонентом підготовки фахівця у сфері економіки.

У навчальних планах, де визначається графік та форми організації навчального процесу, перелік, послідовність та час вивчення навчальних дисциплін, необхідно дотримуватися назв та загальних обсягів навчального часу на вивчення дисциплін, зазначених у складовій галузевого стандарту.

Розподіл загального обсягу навчального часу за формами організації навчання проводять самі заклади, користуючись відповідними документами та матеріалами центральних органів виконавчої влади, яким підпорядковані навчальні заклади.

Місце та роль практичного навчання слухачів у формуванні певної кваліфікації в різні часи визначались по-різному. З появою новітніх засобів навчання і, перш за все, комп'ютерної техніки, Інтернету та різноманітних інформаційних технологій, які надзвичайно підвищили пізнавальні можливості практичного навчання слухачів, її роль у формуванні фахівця з економіки значно зросла. На сьогодні стоїть завдання перенесення навчання слухачів із навчальних теоретичних занять на практику (тренінги, самостійні роботи, спец. вправи, уроки практичного навчання тощо). Якщо раніше педагогічні працівники "викладали знання" та формували уміння у слухачів, то сьогодні їх основне завдання полягає в організації, в забезпеченні необхідними умовами та засобами практичної роботи слухачів, у процесі якої вони самі з певною допомогою педагогічного персоналу здобувають необхідні їм знання та уміння.

Проте на сьогодні ця форма навчального процесу мало забезпечена як організаційно так і матеріально-технічно та навчально-методично.

Висновки. Активізація практичної діяльності слухачів є частиною технологічних заходів реформування освіти у сфері економічного навчання щодо вимог Болонського процесу.

Наведені матеріали присвячені аналізу існуючих видів практичного навчання слухачів, визначення організаційно-методичних шляхів ефективного його проведення. У подальшому необхідно удосконалити використання практичного навчання в межах окремо взятих рівнів і професійно орієнтованих дисциплін, на базі яких формуються уміння і навички з професійної діяльності. Наскрізне практичне навчання сприяє впровадженню комплексного підходу до вирішення проблеми організаційних і практичних заходів у сфері економічного навчання.

Література

1. Педагогічні технології: наука – практиці: навчально-методичний щорічник / О.І. Кульчицька, С.О. Сисоєва, Я.В. Цехмістер / За ред. С.О. Сисоєвої. – К.: ВПОЛ, 2002. – Вип. 1. – 281 с.
2. Войтюк Д.Г. Комплексное проектирование по общетехническим дисциплинам / Д.Г. Войтюк, М.П. Барабаш, Я.М. Михайлович, Т.Д. Іщенко, Р.В. Оглядничук // Праці Четвертої Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми та шляхи розвитку вищої технічної освіти». – К., 2002. – С. 38–43.
3. Бойко М.Ф. Концептуальні аспекти підвищення ефективності практичної підготовки фахівців / М.Ф. Бойко, Д.І. Мазоренко, Л.М. Тіщенко // Збірник науково-методичних праць підвищення ефективності практичної підготовки фахівців. Харків. – 2013. – С. 268–274.
4. Пастухов В.І. Наскрізна програма практичної підготовки фахівців з спеціальності «Механізація сільського господарства» на механіко-технологічному факультеті ХДТУСГ / В.І. Пастухов // Збірник науково-методичних праць підвищення ефективності практичної підготовки фахівців. Харків. – 2013. – С. 240–248.
5. Мазнев Г.Є. Організація наскрізної практичної підготовки фахівців з менеджменту / Г.Є. Мазнев // Збірник науково-методичних праць підвищення ефективності практичної підготовки фахівців. Харків. – 2013. – С. 256–261.
6. Богомолів О.В. Практична підготовка фахівців факультету «Переробка та зберігання сільськогосподарської продукції» / О.В. Богомолів // Збірник науково-методичних праць підвищення ефективності практичної підготовки фахівців. Харків. – 2013. – С. 228–234.
7. Бендера І.М. Підготовка інженерно-педагогічних кадрів для професійно-технічної освіти в галузі механізації сільського господарства. Проблеми інженерно-педагогічної освіти / І.М. Бендера, В.І. Дуганець // Збірник наукових праць. Випуск 5. – Харків УІПА, 2013. – С. 299–307.
8. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень / М.Т. Білуха. – К.: Вища шк., 1997. – 271 с.
9. Мазур В.П. Методичні рекомендації з педагогічної практики для студентів 3–5 курсів денної та заочної форми навчання (методичний аспект) / В.П. Мазур, О.А. Бутенко – Херсон: Видавництво ХДУ, 2013. – 42 с.
10. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям / С.У. Гончаренко. – Київ–Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.

Referenes

1. Pedagoghichni tekhnologhiji: nauka – praktyci navchaljno-metodychnyj shhorichnyk [*Pedagogical Technologies: Science – Practice Educational Yearbook*] /

- O.I.Kuljchycjka, S.O.Sysojeva, Ja.V.Cekhmister / Za red. S.O.Sysojevoji. – K.: VIPOL, 2002. - Vyp. 1. – 281 s. (in Ukrainian)
2. Vojtjuk D.Gh., Barabash M.P., Mykhajlovych Ja.M., Ishhenko T.D., Oghljadnychuk R.V. Kompleksnoe proektyrovanye po obshhetekhnicheskym dyscyplynam [*Integrated design for general technical disciplines*] // Praci Chetvertoji Mizhnarodnoji naukovo-praktychnoji konferenciji «Problemy ta shljakhy rozvytku vyshhoji tekhnichnoji osvity». – K., 2002. – S.38–43. (in Russian)
 3. Bojko M.F., Mazorenko D.I., Tishhenko L.M. Konceptualjni aspekty pidvyshhennja efektyvnosti praktychnoji pidghotovky fakhivciv [*Conceptual aspects of increasing the efficiency of practical training of specialists*] // Zbirnyk naukovykh pracj pidvyshhennja efektyvnosti praktychnoji pidghotovky fakhivciv. Kharkiv, 2013. – S. 268–274. (in Ukrainian)
 4. Pastukhov V.I. Naskrizna prohrama praktychnoji pidghotovky fakhivciv z specialnosti «Mekhanizacija siljskogho ghospodarstva» na mekhaniko-tekhnologichnomu fakul'teti KhDTUSH [*A graduate program of practical training of specialists in the specialty "Mechanization of Agriculture" at the Mechanics and Technology Faculty of the HDTUSG*] // Zbirnyk naukovykh pracj pidvyshhennja efektyvnosti praktychnoji pidghotovky fakhivciv. Kharkiv, 2013. – S.240–248. (in Ukrainian)
 5. Maznjev Gh.Je. Orghanizacija naskriznoji praktychnoji pidghotovky fakhivciv z menedzhmentu [*Organization of cross-cutting practical training of management specialists*] // Zbirnyk naukovykh pracj pidvyshhennja efektyvnosti praktychnoji pidghotovky fakhivciv. Kharkiv, 2013. – S.256–261. (in Ukrainian)
 6. Boghomolov O.V. Praktychna pidghotovka fakhivciv fakul'tetu «Pererobka ta zberighannja siljskoghogospodarskoji produkciji» [*Practical training of specialists of the faculty "Processing and storage of agricultural products"*] // Zbirnyk naukovykh pracj pidvyshhennja efektyvnosti praktychnoji pidghotovky fakhivciv. Kharkiv, 2013. – S.228–234. (in Ukrainian)
 7. Bendera I.M., Dughanecj V.I. Pidghotovka inzhenerno-pedagoghichnykh kadriv dlja profesijno-tekhnichnoji osvity v ghaluzi mekhanizaciji siljskogho ghospodarstva [*Training of engineering and pedagogical personnel for vocational education in the field of mechanization of agriculture*] // Problemy inzhenerno-pedagoghichnoji osvity // Zbirnyk naukovykh pracj. Vypusk 5. – Kharkiv UIPA, 2013. – S. 299-307. (In Ukrainian)
 8. Bilukha M.T. Osnovy naukovykh doslidzhenj [*Basics of the scientific research*] / M.T.Bilukha. – K.: Vyshha shk., 1997. – 271 s. (in Ukrainian)
 9. Mazur V.P., Butenko O.A. Metodychni rekomendaciji z pedagoghichnoji praktyky dlja studentiv 3-5 kursiv dennoji ta zaochnoji formy navchannja (metodychnyj aspekt) [*Methodical recommendations on pedagogical practice for students of 3-5 years of full-time and part-time study (methodical aspect)*]. – Kherson: Vydavnytstvo KhDU, 2013. – 42 s. (in Ukrainian)
 10. Ghoncharenko S.U. Pedagoghichni doslidzhennja. Metodologhichni porady molodym naukovcjam [*Pedagogical research. Methodological advice for young scientists*] / S.U.Ghoncharenko. – Kyjiv–Vinnycja: DOV «Vinnycja», 2008. – 278 s. (in Ukrainian)

AUTHOR'S ABSTRACT

JEL D4

Vinogradchyi V.⁴¹*Kyiv International University (Kyiv, Ukraine)*<http://orcid.org/0000-0002-3459-9272>

E-mail: vvictor49@ukr.net

Kotlyr R.⁴²*Kyiv International University (Kyiv, Ukraine)***Kotlyr T.**⁴³*Kyiv International University (Kyiv, Ukraine)***TRANSVERSE PRACTICAL TRAINING OF STUDENTS –
BRINGING THEM CLOSER TO THE PRODUCTIVE SPHERE**

Objective. Practical training of students on the transversal principle within the limits of one educational and qualification level has been described in detail in corresponding scientific works.

Methods. Positive long-term experience of the transversal technology implementation does not term into question its necessity. The effectiveness of this technology is considered when organizing the training process within one educational institution at all educational-qualification levels.

Results. Having mastered the relevant theoretical skills, they consolidate and expand practical skills, as well as prepare themselves for work in conditions that are as close to real as possible. Experience shows that students receive basic skills where there are fully equipped training and practical basis and where it can properly be used to train future professionals that receive appropriate skills.

Scientific novelty. Modern society puts to the educational institutions the task of preparing the future leader, who is knowing, thinking and, most importantly, is able to independently acquire and apply in practice new knowledge about the organization and execution of assignments according to the purpose.

Practical significance. The process of searching the forms, types, methods, and activating tools of the practical work of students today is the main way of self-activation, self-development, and self-realization of the individual.

⁴¹ *Vinogradchyi Victor, Doctor of Economics, Associate Professor, Head of Economics Faculty, Kyiv International University (Kyiv, Ukraine)*

⁴² *Kotlyr Ruslan, Master, Kyiv International University (Kyiv, Ukraine)*

⁴³ *Kotlyr Tetyana, Master, Kyiv International University (Kyiv, Ukraine)*